

CONTRIBUȚII LA MONOGRAFIA VECHIULUI JUDEȚ IALOMIȚA

IANCU FILIPESCU

Prin situarea sa geografică, vechiul județ Ialomița este reprezentativ pentru partea sud-estică a Câmpiei Române. Prin urmare, analiza proceselor sociodemografice care au avut loc în acest teritoriu ne oferă posibilitatea înțelegerii mai profunde a modului în care s-a derulat viața socială în câmpie, mult mai puțin legată de tradiție, cât și cauzele schimbărilor de natură economică, socială și culturală. Slab populat în toată perioada Evului Mediu, județul Ialomița va cunoaște în secolul al XIX-lea un intens proces de populare, paralel cu extinderea suprafețelor cultivate. Ca și în alte județe de câmpie, procesul de aservire a țăranilor a fost deosebit de intens, ceea ce a favorizat disoluția timpurie a satelor devălmașe, precum și dezvoltarea marilor exploatații agricole. Mai ales, după Tratatul de la Adrianopol (1829), aceste exploatații se profilează pe producții agricole destinate exportului pe piețele Occidentului, ceea ce a dus la creșterea nevoii de noi brațe de muncă și la intensificarea colonizării câmpiei. Acest proces, corelat cu creșterea influenței centrelor urbane, a dus la dezagregarea structurilor culturale tradiționale¹.

I. VECHIUL SISTEM DE AȘEZĂRI ALE JUDEȚULUI IALOMIȚA

Studiile de ecologie umană au evidențiat faptul că alegerea punctelor de locuire a fost făcută „ținându-se seama de anumite condiții geografice mai favorabile vieții umane, adică în locuri unde se putea dispune de pădure, de câmp, de apă, mai la adăpost de bătaia vânturilor, într-o vale de râu, folosită și ca drum, totuși pe terasele riverane, ferite de inundații și, mai ales, împotriva unor eventuale atacuri”². Aceste condiții le-au îndeplinit, în majoritatea cazurilor, satele și târgurile din Țara Românească. În secolele XIV-XVI sunt atestate documentar aici 3 220 de sate și târguri, din care 2 045 (63,5%) există și astăzi – grăitoare confirmare a dăinuirii neîntrerupte a poporului nostru în această parte a pământului românesc – iar 1175 (36,5%) au dispărut între timp³. În acest interval, numărul cel mai mare de sate și târguri se aflau în zona colinară și în depresiunile inter și intra-carpatică. Spre deosebire de zona de deal și de munte, câmpia a fost în Evul Mediu mult mai puțin populată. Astfel, câmpiile Burnazului și Bărăganului cuprindeau adevărate pete albe.

¹ Pentru vechile hotare ale județului Ialomița vezi I.Filipescu, *Din vechea împărțire administrativ-teritorială a României (I.Țara Românească)*, în „Sociologie Românească”, nr. 1, 1992, p. 89-90.

² H.H.Stahl, *Teorii și ipoteze privind sociologia orânduirii tributare*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1980, p.95.

³ I.Donat, *Așezările omenesci din Țara Românească în secolele XIV-XVI*, în „Studii. Revista de Istorie”, IX, nr.6, 1956, p.76-77.

„Bărăganul era un ținut cu așezări puține, cu populație rară, foarte puțin cultivat, dar bogat în pășuni”⁴. Nu întâmplător această zonă a fost puternic afectată de pătrunderea și staționarea îndelungată a neamurilor turanice atrase de pășunile bogate existente aici.

JUDEȚELE ȚĂRII ROMÂNEȘTI după harta stolnicului C. Cantacuzino (1700)

Harta austriacă de la 1791 ne permite surprinderea modului de distribuire a așezărilor omenesti, valabil, în linii generale, pentru întreg Ev Mediu. În cazul județului Ialomița, marea majoritate a așezărilor se concentrau pe valea Ialomiței și pe malul Borcei. Extrem de puține erau satele situate pe terasa nordică a Ialomiței și ele dispuse pe văi cu ape mai puține, cum este valea Sărutei, sau lângă lacuri. Harta rusească de la 1835 consemnează în partea vestică a acestei terase un număr mare de târle, ceea ce înseamnă că aici se practica un păstorit extensiv. Bărăganul dintre Ialomița și Dunăre a fost multă vreme simplu ținut de trecere în calea poștei, a vânzătorilor, a ciobanilor, a trimișilor domnitorului ori sultanului, a negustorilor în fine. Chiar secolul al XVII-lea, când ridicarea Silistrei atrage mai multă lume (trimiși și negustori) pe drumurile Brâila-Silistra și București-Silistra, nu se șterge nimic din caracterul său de zonă de trecere, încadrată între locuri de popas sau de oprire. În drumul transumanței spre Baltă sau mare, ciobanii ardeleni sau – ieșind din satele lor prea încărcate – locuitorii dealurilor poposeau, întemeind sate în largă vale a Ialomiței, sau, trecând prin ierburi, se opreau la Borcea ori la Dunăre (spre Mostiștea, drum natural). Nimic nu ne împiedică să credem că ciobanii ardeleni și slugile mănăstirilor, boierilor și domnului cu moșii și mori pe Ialomița de pildă, nu foloseau pășunea Bărăganului încă din secolul XVII și poate și mai timpuriu. În chipul acesta la caracterul său de zonă de trecere trebuie adăugat cel de zonă de pășunat și de vânatoare⁵.

⁴ V.Mihăilescu, *Așezările omenesti din Câmpia Română la mijlocul și sfârșitul secolului XIX*, București, Cultura Națională, 1924.

⁵ V.Mihăilescu, *Două momente din înaintarea arăturilor pe Bărăgan*, în „Buletinul Societății Regale Române de Geografie”, tomul XL, 1921, p.8.

Bălțile dunărene au constituit în Evul Mediu o zonă de o importanță economică și socială deosebită. „Sunt date aici condiții cu totul excepționale pentru traiul omului. Nu numai pescuitul – care rămâne totuși dominant – dar și creșterea vitelor se poate face în condiții optime. La iarba excelentă, crescută pe terenurile din care s-au retras apele, la grindurile inundate doar în timpurile marilor viituri, la mlăjeturile și pădurile luncii coborau pe vremuri din toată țara turme de oi, de vite mari și de mascuri, adăugându-se celor localnice, foarte numeroase, pe care le creștea însăși populația pescărească a Dunării. La acestea se adaugă însă și agricultura, posibilă nu numai pe grinduri, ci și pe terasele inundabile, în condiții care țineau desigur de norocul fiecărui an în parte, dar care puteau totuși da recolte mult superioare celor obținute în câmpie”⁶.

O asemenea zonă de importanță economică deosebită o reprezenta Borcea. Ea este a doua zonă populată a județului Ialomița. Balta oferă vitelor un nutreț bogat aproape în tot timpul anului. „Pășunatul în baltă durează peste 300 de zile pe an. Când pământul este înghețat și zăpada mare și cu ghiață pe ea, atunci se taie sălciile ca să le nășdrească vitele și oile să le roadă mugurii”⁷. Aici se găseau sute de mii de vite. Porcii de baltă stăteau aici vreme îndelungată, sălbăticiindu-se aproape complet. În aceleași condiții se aflau bivolii și chiar caii, aceștia din urmă se prindeau cu arcanul. „Un număr însemnat de vite erau aduse la «iernat» în baltă de către mocani. Ei peregrinau de la munte la câmpie și de aici la Baltă și înapoi”⁸. Transhumau și stupii de albine, pe care prisăcarii îi aduceau la vărat, mai ales în pădurile din baltă.

O asemenea activitate economică intensă se desfășura în zona bălților ialomițene încă din secolul al XIV-lea. Ea este semnalată documentar într-un hrisov emis de cancelaria lui Mircea cel Bătrân, în intervalul anilor 1404-1406, mănăstirii Cozia: „Dacă se vor face gloabe la acele bălți sau dușegubine, fie de păstori, fie de orice om al vreunui boier, prea mare sau mic, toate să fie ale mănăstirii. Încă și de la stupi, oricâți s-ar afla pe la acele bălți, până unde le este hotarul, omul mănăstirii să le ia vama de la stupi și toate celelalte munci...”⁹. Dreptul de vamă la pește al călugărilor din această mănăstire este întărit și de Radu cel Frumos la 1467: „Și oriunde se încarcă carele cu pește de la bălțile lor sau la Stelnică sau la Bordușani sau la Făcăieni sau la Vlădeni și la Blagodești sau la Corneani, să fie volnici călugării să ia vama și perperul, iar altul nimeni să nu să amestece”¹⁰. Mănăstirea Cozia avea proprii ei slujbași, vătăfi și alți dregători care colectau „venitul acelor bălți și gârle, vama de pește”.

De activitatea economică desfășurată în această zonă este legată apariția încă din secolul al XIV-lea a Orașului de Floci. Numele îi vine de la „floc”, lână nedărăcită pe care o comercializau aici mocanii ardeleni și ciobanii ialomițeni. Întemeierea lui se datorează unor nevoi comerciale. „Datorită prosperității economice din vremea primilor Basarabi, precum și tendinței către comerțul oriental, cât mai întins al brașovenilor, acest oraș a ajuns repede unul din cele mai de seamă orașe comerciale

⁶ H.H.Stahl, *Studii de sociologie istorică*, București, Edit. Științifică, 1972, p.65.

⁷ C.Maior, *România agricolă*, ediția a II-a, București, 1911, p.75.

⁸ *Ibidem*, p.75-76.

⁹ *Documenta Romaniae Historica*, seria B, act nr.28, vol.1, București, Edit. Academiei, 1966, p.64-65.

¹⁰ *Ibidem*, act nr.131, p.224-225.

ale Țării Românești¹¹. Aici se făceau intense schimburi comerciale, exportându-se în afară de lână, cereale, cai, oi, vite, pește, miere, unt, piei de animale, carne, pastramă etc. „Flocii a ajuns în curând unul din cele mai de seamă orașe de export ale Țării Românești, atât în Orient cât și în Ardeal¹². Situat pe partea stângă a Ialomiței, la vărsarea acesteia în Dunăre, orașul Floci se constituia ca un însemnat punct de convergență a drumurilor ce veneau de pe malul Borcei, al celor care veneau din Transilvania și a celor care legau satele de pe malurile Ialomiței. Era normal ca aici să existe un important punct de vamă, de unde domnia încasa venituri importante. El este prezent în hărțile medievale sub numele de „Floc“, „Flotz“, „Flocx“. Harta lui Antonie Lafrieri (1560) menționează pe celălalt mal al Ialomiței, la sud-vest de Orașul de Floci, o altă așezare importantă, și anume *Ialomita*. Ambele așezări au fost distruse în anul 1470 de către oștenii lui Ștefan cel Mare, în urma războiului purtat cu Radu cel Frumos, omul turcilor¹³. Distrugerea din temelii a acestor două așezări este menționată în actul de la 1473, prin care Ștefan cel Mare întărește lui Hanco ceașnic „țigani lui dreți și proprii anume Dumbravă și femeia lui, anume Chirana, pe care, acest țigan și femeia lui, el le-a dobândit în țara Basarabilor, când am lovit cu război domnia mea și am ars Flocii și Ialomita“¹⁴(subl.n.-I.F.). Spre deosebire de Ialomita, care dispare definitiv, Orașul de Floci se reface, dar de acum el joacă un rol economic din ce în ce mai mic. Hărți ca cele ale lui John Speed (1626) și Sanson d'Abbeville (1655) menționează numai așezarea *Ialomitei* (Ialonicz). În acest caz este vorba de Târgul de Floci. Pe această bază, Dionisie Fotino identifică orașul cu Ialomita. În realitate ele au fost două așezări distincte. Orașul de Floci este menționat de harta lui Constantin Cantacuzino (1700), dar el are o importanță economică scăzută. Documentar el mai este amintit în anul 1702, când Teodosie, mitropolitul Țării Românești, cere locuitorilor Orașului de Floci să cerceteze cazul unor rumâni ai mănăstirii Cozia, veniți acolo din Căărăeni, care și-au scris numele de lăturași pe o carte dată altor locuitori de către Matei Basarab¹⁵. Într-un alt document de la 1769, al lui Alexandru Ipsilanti se vorbește de „siliștea târgului orașului“, deci acesta era la mijlocul secolului al XVIII-lea practic dispărut. Harta lui Specht (1791) menționează pe malul stâng al vechiului curs al Ialomiței „*ruinen der Stadt Flost*“. În urma dispariției acestui oraș, domnia mută schela la Piuă Petrii, care capătă numele de „Oraș“. Într-un hrisov al lui Alexandru Ipsilanti din 6 mai 1775 se vorbește de reînființarea schelei Orașului, din județul Ialomita. În harta austriacă (1791) „*Orasch*“ este situat pe malul stâng al Ialomiței, pe drumul principal, la est de Brăilița. „De-a lungul unei anumite perioade s-a tot încercat a se ridica Orașul nou la strălucirea pe care o avusese cândva predecesorul său, fără a se reuși, el rămânând un simplu sat, a cărui denumire este considerată atât de anacronică, încât de la 1815 înainte în listele de localități ale Țării Românești va fi numit numai Piuă Pietrii“¹⁶.

¹¹ D. Iliescu, *Un vechi oraș dispărut: Cetatea de Floci*, București, Institutul de Arte Grafice, 1930, p. 17.

¹² *Ibidem*, p.17

¹³ M. Costăchescu, *Arderea Târgului de Floci și a Ialomiței în 1470*, Iași, 1935.

¹⁴ *Documenta Romaniae Historica*, seria A, act nr.191, vol.II, București, Edit.Academiei, 1976, p.206.

¹⁵ *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, Țara Românească*, act nr.13, București, Edit.Academiei, 1961, p.19.

¹⁶ L. Roman, *Izvoare din perioada 1750-1790 referitoare la localitățile și populația Țării Românești*, în „Studii și articole de istorie“, tom.XIV, 1969, p.90.

Reședința isprăvniciei se va muta din Orașul de Floci, pentru o scurtă perioadă la Slobozia, apoi la Urziceni, iar din 16 aprilie 1833 aceasta se va muta la Călărași.

În intervalul cuprins între secolele XIV-XVI, în județul Ialomița sunt menționate documentar 113 așezări, dintre care 60(53,1%) existau și la începutul secolului al XIX-lea. În conformitate cu împărțirea administrativă a județului de la sfârșitul anului 1831, așezările menționate în intervalul amintit aveau următoarea distribuție, cf. tabelul 1.

Tabelul 1

P l a s a	Total	Așezări existente (1831)	Așezări dispărute (1831)
<u>Total</u>	<u>113 (100%)</u>	<u>60 (53,1%)</u>	<u>53 (46,9%)</u>
Borcea	21	10	11
Balta	33	18	15
Ialomița	36	19	17
Câmpului	23	13	10

Marea majoritate a așezărilor menționate documentar în intervalul secolelor XIV-XVI se aflau situate pe malurile râului Ialomița și pe brațul Borcea. Ele vor constitui cele două zone de mare atracție pentru migranții veniți din Ardeal sau din județele învecinate. De remarcat că 53 de așezări (46,9%) au dispărut sau și-au schimbat numele, expresie a instabilității economice, sociale și politice ce a caracterizat mai ales câmpia din Evul Mediu. Acestea au fost, în majoritate covârșitoare, sate aservite. „Rumânii se caracterizează în tot cursul istoriei noastre printr-o mare nestabilitate. Ei înfățișează o mișcare de fluctuație neconținută. Dispariția și reînființarea, adesea sub alt nume, a satelor și sloboziilor, variabilitatea extremă a populației lor de la un an la altul, oscilarea elementului românesc de o parte și de alta a granițelor, precum și expansiunea în ținuturi mai puțin populate sunt fenomene caracteristice ale istoriei noastre, determinate de această fluctuație”¹⁷.

VIAȚA PASTORALĂ

Creșterea animalelor a ocupat un loc important în viața economică a satelor noastre. „Românii de la nordul Dunării apar, din izvoare numeroase și sigure, ca o populație statornică de agricultori și crescători de vite pe *moșia satului*, iar majoritatea covârșitoare a oilor erau crescute de băștinași și se găseau în județele dunărene”¹⁸. Numai un grup restrâns de sate, cum este cazul acelorale ale „ungurenilor”, erau specializate în păstoritul transhumant. „Ciobanii transhumanți, locuitori ai Țării Românești erau, cu excepții neînsemnate, „ungureni” sau mocani emigrați din Transilvania. „Pământenii”, din Oltenia și Muntenia, nu au practicat transumanța care a fost specifică ungurenilor, atât a celor așezați la sudul Carpaților, cât și a celor care veneau cu turmele de peste munte, oile acestora fiind numeroase”¹⁹.

¹⁷ C.Giurescu, *Studii de istorie*, București, Edit.Eminescu, 1993, p.329.

¹⁸ I.Donat, *Păstoritul românesc și problemele sale*, în „Studii”, tom 19, nr.2, 1966.

¹⁹ *Ibidem*, p.294.

Alături de oi, în câmpie se găseau numeroase turme de vite, cai și porci. Din acest punct de vedere, câmpia Bărăganului se prezenta ca un imens izlaz în care pășteau turme nesfârșite de vite. În regiunea de câmp, țăranii creșteau un număr mare de vite cornute, de oi și de capre, ajungând în unele locuri până la 50 de vite de cap. Producția animală avea deci o preponderență asupra producției vegetale²⁰.

La 1837, sătenii din județul Ialomița dispuneau de o seamă de efective de animale domestice, cum este ilustrat în tabelul 2.

Tabelul 2

Plasa	Total	Cai	Boi	Vaci	Oi	Capre	Porci	Bivoli
<u>Total</u>	<u>153259</u>	<u>11212</u>	<u>21056</u>	<u>15245</u>	<u>92174</u>	<u>2781</u>	<u>9600</u>	<u>1191</u>
Borcea	34686	2936	4203	3571	19593	1152	2634	597
Balta	42274	2833	4586	3963	27828	772	2186	106
Ialomița	46104	3804	6856	4774	27296	833	2369	232
Câmpului	30195	1639	5411	2937	17457	24	2471	256

Cele mai multe animale se aflau în plasele Ialomița (30,0%) și Balta (27,6%), urmând plasa Borcea (22,6%) și plasa Câmpului (19,7%). La acestea se adaugă turmele de animale, în special oi, aduse aici de către păstorii ardeleni. Ilustrativ în acest sens este tabelul 3.

Tabelul 3

Numărul de animale aparținând păstorilor transilvăneni de la care s-a luat oieritul și cornăritul în anul 1832²¹

Plasa	Număr de oi	Vite mari	Vite mici
<u>Total</u>	<u>170722 (100%)</u>	<u>5842 (100%)</u>	<u>1443 (100%)</u>
Borcea	50782 (29,7)	530 (9,1)	86 (6,0)
Balta	65979 (38,6)	3426 (58,6)	883 (61,2)
Ialomița	20186 (11,8)	1048 (17,9)	232 (16,0)
Câmpului	33775 (19,9)	838 (14,4)	242 (16,8)

Repartiția turmelor aduse aici la iernat pe plase este următoarea: 1. Balta (39,5%), 2. Borcea (28,9%), 3. Câmpul (19,5%) și 4. Ialomița (12,1%). Se constată deci preferința acestor oieri pentru zona de baltă.

Târlele, echivalentul în câmpie al stânelor de la munte, constituiau unități cu funcții importante în economia rurală. Ele au constituit și „nucleul” înființării a numeroase sate.

După o statistică din anul 1844, cele mai multe târle se aflau în județele Ialomița (40%) și Brăila (17,6%).

²⁰ I. Corfus, *Agricultura Țării Românești în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, București, Edit. Academiei, 1969, p.59.

²¹ *Tezaur de documente ialomițene (1392-1944)*, vol.1, act nr.78, București, 1991, p.121.

Tabelul 4
 Repartiția târlelor pe județe ale Țării Românești (1844)²²

Județul	Total	%
Total	866	100,0
Ialomița	355	40,1
Brăila	152	17,6
Teleorman	66	7,6
Rm. Sărat	64	7,4
Ilfov	57	6,6
Dolj	39	4,5
Buzău	36	4,2
Romanați	32	3,7
Prahova	25	2,9
Mehedinți	16	1,9
Gorj	11	1,3
Vlașca	9	1,1
Dâmbovița	3	0,3
Olt	1	0,1

Cele mai multe târle se găseau, deci, în județele care „cuprind întregul ținut de bălți, ce atrăgea pe oieri cu turmele lor. Regiunea bălților începe de la Călărași, unde brațul Borcea se desparte de brațul principal al Dunării și se termină la Brăila, unde Dunărea veche se unește cu cea nouă”²³. Repartiția târlelor pe plase, în acel an, era în județul Ialomița următoarea: Borcea (66,5%), Bălții (14,9%), Ialomița (13,5%), Câmpul (5,1%).

Oierii și ciobanii din Țara Bârsei, Țara Făgărașului și Mărginimea Sibiului veneau la „iernat”, în mod special pe teritoriul vechiului județ Ialomița. Un asemenea tip de păstorit transhumant l-au practicat și oierii din Săcele, Târlungeni, Purcăreni, Zizin, Budila și Hărman. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, L.Marienberg scria: „cunosc valahi de rând în așa- numitele Săcele, de lângă Brașov, care posedă turme de câte multe mii de oi”²⁴.

În câmpia și balta Ialomiței soseau la „iernat” și oieri din Mărginimea Sibiului. Despre prezența lor în zonă se vorbește și într-un document din anul 1830, în care un grup de oieri din districtul Sibiului se plâng Agenției Chesaro-Crăiești contra logofătului din Țândărei, care le cerea la trecerea lor peste Dunăre o serie de dări în plus de la vitele lor²⁵. Un localnic, din cetățenii din Valea Muscel relata următoarele: „Numai acum doi ani ne-am lăsat de oi. Mergeam în Bărăgan câte douăzeci. Plecam

²² C.Constantinescu-Mircești, *Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Transilvania și Țara Românească în secolele XVIII-XIX*, București, Edit.Academiei, 1976, p.115.

²³ *Ibidem*, p.115.

²⁴ Vezi G.Maior, *România agricolă*, ed.I. București, 1895, p.74.

²⁵ *Tezaur de documente ialomițene*, vol.1, act nr.57, p.100.

după Sfânta Maria și mergeam câte trei săptămâni. Erau stăpâni acolo sibieni și săceleni. Acolo irea iarna grea, dam paie la oi, or dărâmam salcia. Ne întorceam îndărăt prin mai"²⁶.

Veneau la câmpie și păstori din Țara Făgărașului, din localități precum Sâmbăta, Făgăraș, Drăguș. Prezența lor în Ialomița este veche. La 1571 găsim consemnat documentar satul *Făgăraș*, întemeiat pe păstori veniți din Țara Făgărașului. Păstori din satul Sâmbăta au întemeiat la sfârșitul secolului al XVIII-lea satul Sudiți (Crăsanii de Sus).

În secolul trecut mai practicau păstoritul transhumant și oieri din Scheii Brașovului. „Ei își țineau vitele în România pe Ialomița, pe la Buzău, pe la Slobozia, Urziceni și pe la Brăila, dar acolo mai puțin de frica turcilor"²⁷. Păstoritul transhumant practicat de către scheieni a intrat în declin pe la mijlocul secolului trecut, iar la sfârșitul acestui secol, el nu rămăsese decât o simplă amintire: „Bătrânii își mai aduceau aminte de un viitor mare, când s-au prăpădit turme întregi de oi și de când mocanii au început să se împuțineze încetul cu încetul, încât azi (1890) în Schei abia se mai păstrază amintirea lor"²⁸.

De fapt, în general, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, păstoritul transhumant cunoaște o semnificativă scădere, datorită unor cauze multiple; **a.** transformarea Bărăganului în teren agricol; **b.** abuzurile arendașilor; **c.** la 1 iunie 1886 a fost oprit orice tranzit sau import de oi, porci, de cai și de vite de la sud de Carpați în Transilvania ș.a. În schimb a crescut într-un mod impresionant numărul vitelor aparținând populației statornice, mai ales din județele de câmpie. „Marea masă a oierilor sau își sacrifică turmele, orientându-se spre alte activități, sau mulți dintre ei se stabilesc definitiv cu turmele lor în Principate"²⁹.

Românii ardeleni au constituit un element important al colonizării câmpiei Bărăganului.

DESPRE AGRICULTURA ARHAICĂ

Locuitorii satelor ialomițene au avut alături de creșterea animalelor ca ocupație mai importantă *agricultura*. La acestea se adaugă, mai ales, în zona Borcei, pescuitul. „Primele culturi s-au făcut pe podiș, dincolo de coastă, de vreme ce chiar la jumătatea secolului al XIX-lea, ele fugeau de luncile râurilor. E de prisos să mai pomenim că sub formă insulară ele stau în legătură cu satele periferice încă de la întemeierea acestora"³⁰. Se practica agricultura nu numai pe terasele Bărăganului și în jurul satelor, dar și pe grindurile bălților. Se cultiva meiul, grâul, secara, orzul, iar în ultima parte a secolului XVII-lea și porumbul.

Tehnicile de utilizare a terenurilor agricole aveau un caracter rudimentar, chiar și în secolul al XIX-lea. Agricultură „executată pe pământurile pe care nu le cultiva omul an după an, dată fiind tehnica lui rudimentară și pentru că nici nu are interes a le cultiva altfel: activitatea lui este mai mult de natură pastorală. Pământul

²⁶ I.A.Candrea, Ov.Densușianu, G.Tocilescu, *Grâul nostru*, vol.1, București, Atelierele Grafice „Socec”, 1906, p.122.

²⁷ G.Pitiș, *Mocanii din Schei*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr.141, 1890.

²⁸ G.Pitiș, *loc.cit.*

²⁹ I.Hașeganu, *Mărginenii în viața economică a Transilvaniei și vechiul regat*, Brașov, 1944.

³⁰ V.Mihăilescu, *art.cit.*, p.9.

este infinit de mult, populația e rară, astfel că nevoile nu îl constrâng încă să pornească pe calea grea a dezvoltării agricole. Așadar, același agricultor schimbă periodic pământul, iar nicidecum nu își schimbă același pământ proprietarii³¹.

Țăranii utilizau în agricultură *dubletul tehnic al moinei și destelenirii permanente*. Este vorba de un sistem agricol mixt, în care are loc alternanța cereale/iarbă pe același teren. „Agricultura pastorală mixtă consistă în alternativa neregulată sau regulată a culturii cerealelor sau a altor plante cu înierbarea pământului. Terenul după ce este semănat câțiva ani de-a rândul cu cereale, se lasă să se odihnească, întrebuintându-se în parte ca pășune pentru vite și în parte pentru fânețe. După trei, patru ani sau mai mulți, locurile pășunate se ară din nou și se seamănă cu cereale și alte plante³². Acest sistem arhaic de agricultură se practica în județul Ialomița și în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după cum ne-o atestă răspunsurile la „Chestionarul lingvistic“ al lui B.P.Hasdeu: „*Câmpul nelucrat niciodată sau nelucrat pe foarte mulți ani se numește țelină, când ară țelina se numește făcutul prosii; a doua arătură, în al doilea an, se numește arătură de prosie, și al treilea an se numește arătură pe a treia brazdă. Când după mai multe arături se învechește și nu mai produce, îl lasă să se mai odihnească, atunci se numește pârloagă, iar locurile unde au fost târle se numește siliște*“/.../ În vara asta mi-am făcut o grămadă de locuri noi. Am spart câteva pogoane de țelină, cele pe Nuceteanca, unde mi-a dat ținte boieru; am arat câteva pogoane de pârloagă pe Lăpușanca, aici la noi, și așa la toamnă o să am o bună prosie pentru gâu“ (inv.Th.Theodorescu, com.Lupușanu, pl.Borcea, 1884)³³.

Deosebitele feluri de câmpu se numesc: țelină acela care este nelucrat de mulți ani, pârloagă acela care nu este arat de un an, prosie acela care este arat de un an, răsprosie acela care este arat de doi ani și loc moale acela care este arat de mai mulți ani, iar acela care este lăsat pentru pășunarea animalelor, fie țelină, prosie, răsprosie, loc moale se numește izlaz“ (inv.Th.Mănescu, com.Larga, pl.Ialomița, 1004/1885)³⁴.

Locul de arătură era ales din țelină. Primăvara se făcea *spargerea țelinei*, utilizându-se plugul tras de doi sau patru boi sau sapa. Toamna se realiza a doua arătură și se făcea semănatul. Etimologic *prosie* înseamnă „loc semănat cu mei“, apoi termenul capătă înțelesul de țarină lucrată și semănată pentru prima oară. Ogorul lucrat și semănat în al doilea an se numea *răsprosie* sau *morhoancă*. Când pământul era lăsat nelucrat, la „odihnă“ se numea *pârloagă*. El se înierba și servea ca loc de pășune (islaz, suhat). Când pământul era lucrat fără întrerupere mai mulți ani, ajungând la „sleire“, el primea denumirea de *loc moale*. O dată „sleit“, locul era lăsat la „odihnă“, prin înierbare și se trecea la o nouă destelenire, reluându-se ciclul amintit. „Sistemul acesta bienal pe două câmpuri nu putea deci să funcționeze decât doar prin faptul, care este esențial pentru înțelegerea problemei, că cele două câmpuri nu reprezentau decât fragmente restrânse din totalul teritoriului agricol, temeiul agriculturii fiind tot acela al destelenirilor permanente, care continuau a se practica pe restul câmpului necuprins în țarină. Abia în momentul în care aceste două țarini cresc ca suprafață, ajung dominate, astfel încât izlazul, din ce în ce mai restrâns, poate fi

³¹ H.H.Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol.1, București, Edit.Academiei, 1950, p.205-206.

³² P.S.Aurelian, *Sistemele de cultură și raporturile lor cu starea socială*, București, 1901, p.29.

³³ B.P.Hasdeu, *Răspunsuri la chestionarul lingvistic. Județul Ialomița* (manuscris), p.262-263.

³⁴ *Ibidem*, p.245.

intercalat în rotație cu un al treilea câmp, se face trecerea de la sistemul celor două tarlale în sistemul celor trei tarlale³⁵.

Țăranii nu practicau dezmiriștitul imediat după semănat. Miriștea servea la pășunatul vitelor. Grâul se semăna toamna și se recolta în lunile iunie-iulie. Primăvara se efectua aratul și semănatul porumbului. Nu se făceau arături de toamnă pentru această cereală.

În sistemul tehnic agrar arhaic, plugul de lemn cu brăzdar de fier constituia piesa centrală. El era tras de boi sau cai. Seceratul se realiza cu ajutorul secerei sau coasei cu corn. La recoltat participa întreaga familie. Bărbații și femeile secerau, iar copiii greblau spicele rămase pe miriște și își ajutau părinții la făcutul snopilor în clăi. Pentru a se usca mai bine, grâul era lăsat pe câmp cam două săptămâni, apoi era treierat cu ajutorul cailor pe osie. Culesul porumbului avea loc în luna octombrie. Știuleții erau transportați la gospodăria cu carul, unde se făcea „clacă” pentru depănușarea lor. Cocenii rămași pe câmp, se tăiau cu secera și se strângeau în glugi pe lângă grajduri, fiind folosiți la hrana animalelor.

„Pe noi ne-a prins pătrunderea capitalismului în agricultură pe treptele inferioare ale deștelenirii permanente și ale celor două câmpuri. Agricultura noastră se ridicase deci până la nivelul tehnic pe care-l putea desemna în termenii românești prin denumirea de „moină” și „deștelenire”³⁶.

ASPECTE ALE POPULĂRII CÂMPIEI IALOMITENE

În dorința de a repopula satele pustiite, dar mai ales de a extinde terenurile arabile, domnii, boierii și mănăstirile au urmărit crearea de noi așezări rurale. „Subliniem faptul că în Țara Românească și Moldova satele de colonizare s-au creat îndeosebi în ținuturile cu slabă densitate a populației, în special în câmpie, unde, din cauza deselor incursiuni străine, fenomenul de „pustiire” a satelor a fost foarte frecvent. Dealtfel, în zona de câmpie, mult mai expusă atacurilor și incursiunilor din exterior, ritmul creșterii naturale a populației a fost și mai lent”³⁷.

Aceste sate de colonizare, *sloboziile*, se bucurau de un regim special, adică de scutiri de dări și munci pe un anumit termen. Primul document care atestă întemeierea unei slobozii în județul Ialomița, datează de la începutul secolului al XV-lea și se referă la satul Cărăreni³⁸. Un alt sat de colonizare trebuie să fi fost și *Noianii* (Satul Nou), menționat documentar la 1510, când Vlad cel Tânăr voievod întărește vlastelinului Neagoie „să-i fie satele printre care Căscioarele, în hotar cu Noianii”³⁹. La 1614, Radu Mihnea voievod confirmă marelui postelnic Ianachi și fiilor lui „seliștea satului ce se cheamă Vaideei din județul Ialomița”⁴⁰. Pe această seliște pot veni să trăiască „fie sârbi, fie unguri, fie moldoveni, fie greci sau din țara noastră, cine va fi om fără dajdie și fără bir și va veni aici din Țara Turcească sau din Țara Moldovei”. Aceasta este actul de întemeiere a Sloboziei de astăzi. Tot în anul 1614, Radu Mihnea întărește mănăstirii Dealul slobozia *Satul Nou*, de pe moșia Brânceni⁴¹.

³⁵ H.H.Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, București, 1958, p.316.

³⁶ *Ibidem*, p.299.

³⁷ M.D.Vlad, *Colonizarea rurală în Țara Românească și Moldova (secolele XV-XVIII)*, București, Edit.Academiei, 1973, p.31.

³⁸ *Documenta Romaniae Historica*, Seria B, vol.1, act nr.29, București, Edit.Academiei, 1960, p.44-45.

³⁹ *Ibidem*, act nr.74, p.260.

⁴⁰ *Tezaur de documente ialomițene*, vol.1, act nr.23, p.56-57.

⁴¹ *Documente privind Istoria României*, vol.II, act nr.230, București, Edit.Academiei, 1951, p.249-250.

La 1695, în satul Cărăreni, al mănăstirii Cozia, se stabilesc sârbi, arbănași și moldoveni. La 1773, au venit în județul Ialomița din sudul Dunării 680 de țărani sârbi și bulgari⁴². Coloniști provenind din Moldova au întemeiat la 1770 satul Moldoveni. Venind cu turme numeroase în Ialomița, păstorii transilvăneni au contribuit și ei la popularea acestei regiuni. Spre exemplu, la 1700 Nicolae Mavrogheni răspunde locuitorilor din satele Săcele, Tărlungeni, Zizin, Purcăreni, Budila, Prejmer și Hărman că „îi vor mulțumi din toată odihna și dreptatea lor pe pe moșiile domniei mele, care se numesc Uluiți (jud. Ialomița), o moșie în jud. Râmnicul Sărat, Giulești și Afumați (jud. Ilfov) și Zimnicea (jud. Teleorman) sau veri unde veți vrea și vă va plăcea locul de locuința voastră, ori toți la un loc, sau deosebiți sunteți primiți și aveți voie a vă așeza cu casele voastre“⁴³.

La 1 octombrie 1793 întâlnim oieri săceleni așezați în satul Slujitorul. Tot români transilvăneni au înființat în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea șapte sate în Țara Românească, dintre care două în județul Ialomița⁴⁴. Unul din aceste sate era Sudiți (Crăsanii de Sus), a cărui locuitori proveneau din Sâmbăta. *Extractul sudiților din 1804* înregistrează satele și județele în care s-au stabilit emigranții transilvăneni. În județul Ialomița sunt menționate următoarele sate: Gârbovi, Armășești, Pisica, Urziceni, Stoenști, Arțaru, Ulmetu, și Obilești⁴⁵. Ei s-au transformat, încetul cu încetul, în agricultori păstrându-și până târziu particularitățile culturale. „Satele de ungureni se găsesc până în șesul Bărăganului. Uncori un întreg cătun s-a înființat prin venirea unei cete de migranți, care-și păstrează portul lor din Ardeal, precum și obiceiurile lor deosebite la nașteri și căsătorii, mai mult, nici nu se încuscresc cu pământeni“⁴⁶. La aceștia s-a agăugat un număr mare de migranți veniți din județele învecinate, în special din fostul județ Săcuieni și Buzău, din spațiul cuprins între râurile Prahova și Buzău.

O dată cu secolul al XIX-lea, și în mod deosebit în a doua jumătate a sa, „colonizarea“ câmpiei va căpăta valori deosebit de ridicate. Un moment crucial în procesul de extindere a suprafețelor cultivate și a populării câmpiei l-a reprezentat Tratatul de la Adrianopol (1829), prin care s-a hotărât libertatea absolută a navigației și comerțului pe Dunăre și Marea Neagră, ca și dreptul navelor de a trece prin strâmtoari. Deschizându-ni-se porțile comerțului de cereale, pășunile de până atunci cad sub fierul plugului, pădurile se defrișează și întreaga suprafață agricolă a țării este destinată cu timpul exclusiv culturii cerealelor. La 1837 suprafața terenurilor arabile în Principate era de 1 048 000 ha, iar în 1916 această suprafață trecea de 6 000 000 ha. Prin urmare s-au supus acțiunii plugului de la 1837 încoace circa 5 000 000 ha care erau odinioară pășuni naturale în cea mai mare parte. Fenomenul acesta de transformare s-a petrecut la început mai lent, apoi într-un ritm din ce în ce mai accelerat. La 1862 găsim deja că terenul supus arăturii atinge 2 197 000 ha, deci de două ori mai mare decât la 1837; după aceea, la 1875, se împătrecește, iar la 1900 se încincește. Creșterea mai rapidă a suprafeței arate, de la 1870 încoace, se datorește și

⁴² M.D.Vlad, *op.cit.*, p.121.

⁴³ V.A.Urechilă, *Istoria Românilor*, vol.III, act nr.XLIX. București. 1829. p.230-231.

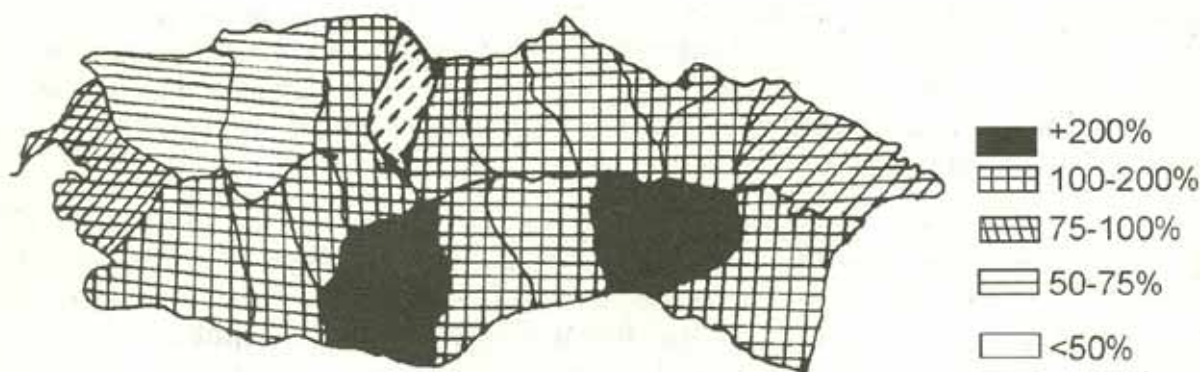
⁴⁴ St.Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII- XIX*. București, Edit.Științifică, 1971, p.206.

⁴⁵ *Ibidem*, p.212.

⁴⁶ Emm.de Martonne, *Viața pastorală în Carpații României*, în *Lucrări geografice despre România*, vol.II, București. 1985, p.61.

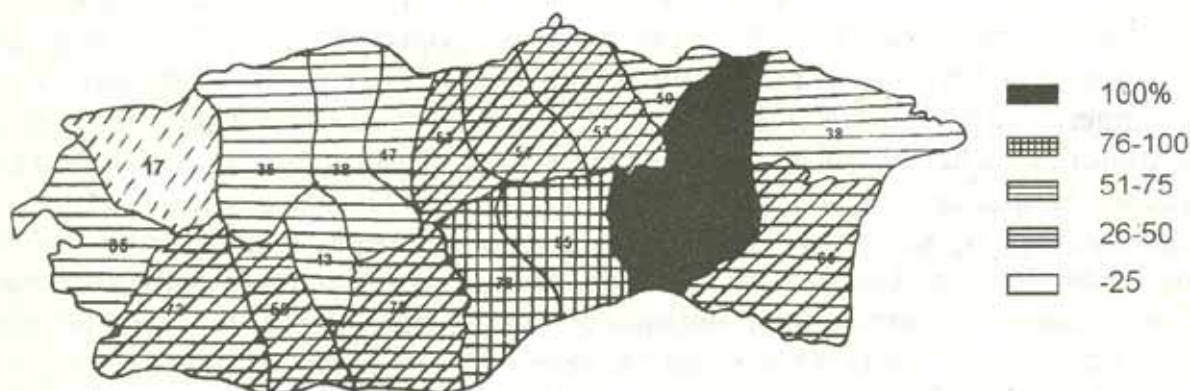
îmbunătățirii mijloacelor de transport, în special prin regularea navigației pe Dunăre și introducerea căilor ferate⁴⁷.

Semnificativă este din acest punct de vedere și creșterea întinderii semănaturilor pe județe în intervalul 1862-1899 (L.Colescu, 1908):

În primul rând, se constată o creștere generală a suprafețelor semănate. În al doilea rând, cele mai mari creșteri se înregistrează în județele Ialomița și Teleorman (+200%), urmate de județele Constanța, Buzău, Râmnicul Sărat, Prahova, Dâmbovița, Argeș, Vlaşca, Ilfov, Olt, Dolj, Romanați, Brăila (între 100 și 200%). Cele mai scăzute creșteri ale suprafețelor cultivate le-au cunoscut județele de munte Gorj, Vâlcea (50-75%) și mai ales Muscelul (sub 50%).*

Paralel are loc o creștere semnificativă a populației. În câmpie, acest proces se datorează în special migrației.

Sporul populației în intervalul 1859-1899

Cele mai mari sporuri ale populației, datorate în primul rând procesului migratoriu, au avut loc în județele: Brăila (66 490 locuitori în anul 1859 – 145 204 în 1899), Ialomița (87 979 locuitori în anul 1859 – 187 889 în anul 1899), Ilfov (277 407 în 1859 – 541 180 în 1899), Vlaşca (113 750 în 1859 – 202 759 în 1899), Teleorman

⁴⁷ G.K.Constantinescu, *Creșterea animalelor în România*, în *Enciclopedia României*, vol.III, p.475.

* În cazul județelor Constanța și Tulcea, sporul populației a fost calculat pe intervalul 1884-1899.

(137 580 în 1859 – 238 628 în 1899), Dolj (212 718 în 1859 – 362 579 în 1899) etc. O parte a populației migrante s-a îndreptat spre centrele urbane din câmpie. Spre exemplu, orașul București a crescut de la 121 734 (1859) la 276 178 (1899); Brăila de la 15 767 la 56 330; Craiova de la 21 521 la 45 107; Turnu-Severin de la 2 925 la 10 753, Călărași de la 1037 la 11 077; Caracal de la 5 638 la 12 947.

Punerea în valoare a unor noi terenuri agricole, mai ales în câmpia dunăreană, în scopul măririi cantității de cereale destinate exportului, impunea o creștere continuă a necesarului de forță de muncă. Valoarea moșiilor în câmpie, era dată de numărul brațelor de muncă de care dispunea proprietarul. Dacă aici găsim numeroase terenuri, care se cereau cultivate, în schimb zona colinară și de munte dispunea de un însemnat „surplus” de populație. Migrațiile s-au desfășurat de la munte și dealuri spre câmpie.

Încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, județul Ialomița cunoaște o intensificare a procesului de populare. În intervalul 1815-1860, numărul de familii crește de la 6 256 la 16 540. Deci, în anul 1860, avem în plus, comparativ cu înregistrarea din 1815, 10 284 familii. „În stepa din răsăritul Munteniei, într-o vreme când același fenomen se petrece și în stepa nord moldoveană, se simte mult nevoia de brațe. Ele sunt pompate de pretutindeni și vin din direcțiile indicate, întărindu-se astfel prin cererea moșierilor, o mișcare ce-și avea adânci cauze organice. Ritmul populării Bărăganului se accelerează. Satele ialomițene dunărene și de pe Mostiștea ca și din colțul SV primesc lăaturalnici, se întemeiază cătune nouă, se desprind sate nouă: multă vreme însă colonizarea își păstrează caracterul *periferic* mai vechi”⁴⁸. La mijlocul secolului al XIX-lea, Bărăganul propriu-zis, adică teritoriul cuprins între râul Ialomița și Borcea, era încă un șes mai mult pustiu. „Așadar, în afară de regiunea de popas a Ialomiței, populația se îndesise în special în două părți: pe malul Borcei și în colțul dintre Mostiștea și Gălățui; iar cultura pătrunsese mai adânc în Bărăgan, fără ca populația să o urmeze”⁴⁹.

Un exemplu sugestiv pentru întemeierea prin „colonizare” de sate noi ni-l oferă Roșții-Volnași. În jurul anului 1838, boierul I. Rosetti, îndemnat de bunele rezultate obținute în colonizarea moșiilor din Moldova, începe o acțiune de chemare a unor țărani din alte localități și zone, de a se stabili pe proprietatea sa. Țăranul care se stabilea pe moșia Cioroiu, ce și-a luat acum numele de Rosetti-Volnaș, „cumpără un loc de casă de 200 de stânjani pătrați, cu preț mijlociu de un sfânt, stânjenu. Prețul locului odată plătit, săteanul avea drept să are pe moșie oricât pământ va putea, dând dijmă din zece una, iar din cositură din cinci una, și să pășuneze câte vite va avea, plătind ierbărit doi lei vechi vită mare, șapte vite mici socotindu-se una mare. În zapise se mai puneau sătenilor unele îndatoriri, ca de pildă de a plăti anumite taxe proprietarului pentru băaturile ce ei vor de a le produce în comună și a vinde pe locurile cumpărate. În sfârșit zăpisea că sătenii nu puteau munci pe alte moșii, decât dacă nu ar găsi loc pe moșia Rosetti”⁵⁰. La 1860, satul avea 467 de familii, iar la 1899 un număr de 868 familii, respectiv 3 602 locuitori. Ne aflăm în prezența unui tip

⁴⁸ V. Mihăilescu, *Înaintarea arăturilor în Bărăgan*, p.11.

⁴⁹ *Ibidem*, p.14.

⁵⁰ Th. Iliescu, *Acte și documente în procesul Cioroienilor (Rosetti-Volnaș) din județul Ialomița, București, p. VI-VII.*

de sat, larg răspândit în această regiune, pe care Em. Bucuța l-a numit „sat dejugător”, adică „o adunătură de oameni fără tradiție”.

Procesul de populare din acest județ se accelerează în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după cum rezultă din tabelul 5.

Tabelul 5
Sporul populației județului Ialomița în intervalul 1859-1899

Plasa / anul	1859*	1899	%
Total	87979	187889	114%
Borcea	22976	62629	173
Baltă	17821	36179	103
Ialomița	22897	47975	110
Câmpului	24285	41106	69

* date estimative

Această fază de populare corespunde trecerii de la sistemul creșterii animalelor la agricultura extensivă. În anul 1899, suprafața arabilă a sporit cu 214% comparativ cu cea existentă în anul 1859. „O bună bucată de vreme chiar după 1860, Bărăganul nu și-a pierdut înăuntrul lui, cel puțin, caracterul de stepă, cu toate că așezările satelor chiar erau mai ușor de făcut aici. În acest fel prefacerea ultimului refugiu al stepei în arături e foarte recentă (după 1886 chiar) și s-a petrecut, urmând o direcție apus-răsărit, în urma a două fapte nouă decisive: 1. Colonizarea de Stat, care se adaugă la coborârea târlaşilor de pe Ialomița și ba chiar din târlele mai vechi de la Nord de Ialomița, colonizarea făcută pe văile din colțul SV (Gălățui, Barza, Agova, Căpitanului etc.) și oprită acolo unde dispariția acestor văi nu mai oferea locuri de așezare statornică; 2. Așezarea căilor ferate (după 1868 și 1896) care au venit cu gările, cantoanele, pompele, plantațiile de salcâmi etc.). Aceste două fapte au exagerat în chip excepțional ritmul transformării stepei”⁵¹. În aceste condiții Bărăganul dinspre Ialomița și Dunăre s-au transformat din izlaz în grâнар.

Târlele și odăile au constituit locuri favorabile pentru constituirea noilor cătune și sate. „Ca loc de așezare, târlele aleg apropierea unui sat și vecinătatea necondiționată a apei. În Bărăgan apa constituie problema cea mai importantă în legătură cu așezările omenești. Un alt element de care așezarea unei târle ține seama este pădurea, ca adăpost împotriva Crivățului. Sunt târle ce au până la 15 case, în acest caz putând conta chiar ca un cătun”⁵². Cea mai mare parte a târlelor s-au pierdut în masa satelor, contribuind la creșterea acestora. Altele s-au transformat în adevărate sate precum Beilicu, Batalu, Perișoru, Strapezan și altele. Cărciumile și stațiile de poștă au constituit și ele locuri favorabile pentru întemeierea de noi așezări. În asemenea locuri s-au întemeiat sate precum Dormărunt, Rogoz, Valea Plopului, Urziceni Poșta sau Slobozia Poșta.

Un alt tip de sat de colonizare este acela constituit din populație provenită în mod majoritar din aceeași zonă etnografică. Este cazul satului Muntenii-Buzău. Primele familii s-au așezat pe moșia Cocora-Mileasca a Mănăstirii Mărgineni și proveneau din satele Bozioru, Odăile și Colți, situate la circa 40% km Nord-Vest de

⁵¹ V. Mihăilescu, *stud.cit.*, p.14-15.

⁵² M.Popp, *Ungureni*, București, Imprimeria Națională, 1943, p.199.

orașul Buzău. Prin reforma agrară din 1864, au fost împrăștiate pe această moșie 350 de familii. Fiecare familie a primit câte 5-6 ha, în afara locului de casă. Satul a fost înființat în mod oficial în anul 1883. El se află situat pe un mic deal în apropierea satului Căzănești. Alte colonizări și împrăștiări au mai fost făcute în 1894 și 1912. La 1912, satul avea 395 de menaje și 1 709 locuitori iar în anul 1930 numărul de menaje a crescut la 611, iar populația la 2 898 locuitori. „De o parte și de alta a șoselei se înșiră case în stil muntenesc, cele mai vechi fiind acoperite cu șindrilă (adusă cu carele de la munte), care ne’ntăresc și mai mult iluzia că ne aflăm într-un sat de munte. Dar această iluzie, care abia se înfiripă este imediat spulberată de unele case, ce alternează cu cele dintâi, având zidurile din pământ bătut și acoperișurile din paie, coceni, stuf ca la șes și baltă /.../. Pe șosea trec bătrâni munteni, îmbrăcați în < fustar > (cămașă scurtă, încrețită purtată pe afară), vestă neagră din dimie și cioareci, încălțați în opinci sau pantofi grosolani și purtând pe cap mica pălărioară a munților. Până acum zece ani, toți bărbații bătrâni sau tineri purtau asemenea costum de munte, care cu timpul a dispărut, făcând locul hainelor orășenești. Biserica aflătoare în centrul satului este clădită tot în stil muntenesc de obștea satului și terminată în 1884. Multă vreme coloniștii din această localitate pendulau între munți și șes, îngrijindu-se deopotrivă și în același timp de proprietățile și gospodăriile din ambele ținuturi. Instinctul de prevedere nu-i lăsa să-și vândă averea de la munte. Cu timpul însă pe măsură ce situația se consolida la șes, și cetățenii nu mai erau hărțuiți de autorități, bătrânii și-au vândut cei mai mulți, averile de la munte și au devenit în mod definitiv câmpeni, dar cu port și grai muntenesc”⁵³. Aceasta este o caracteristică întâlnită la mulți dintre coloniștii stabiliți în această parte a țării.

În acest interval, orașul Călărași a cunoscut o puternică creștere demografică. Dacă în anul 1853, acesta avea 740 de locuitori, în anul 1899 el va avea 11 077 locuitori. Creșterea populației din plasa Borcea s-a realizat într-o măsură semnificativă prin concentrarea migrantilor în perimetrul capitalei județului. „El a absorbit mereu populația din județ și de aiurea, așa că imigrările au continuat toată vremea până în ultimii ani: de unde nevoia creării menționatelor mahalale la intervale destul de scurte”⁵⁴.

Ca urmare a împrăștiărilor și a colonizărilor apar sate și comune noi precum: Miloșești (1860), Dormărunt (1881), Grivița (1882), Amara (1882), Muntenii Buzău (1883), Gheorghe Lazăr (1884), Sfântul Vasile (1891), Plevna (1891), Radu Negru (1896), Independența (1903), Dragoș Vodă (1908), Cuza Vodă (1908), Ion Ghica (1908) etc.

Paralel cu creșterea numerică a vechilor așezări are loc și contopirea unor sate. Astfel, Bora de Sus se unește cu Bora de Jos; Giureștii se contopește cu satul Coșereni; Vlăchenii, Rasa și Dudești au format, ca urmare a creșterii populației, un singur sat Dudeștii; Frumușanii s-a lipit de satele Panduri și Pârlitu; Fundul Crăsani s-a contopit cu Rogozu. Mârleanu s-a unit cu Gârlău etc.

Procesul de migrare spre câmpia Bărăganului a continuat și în prima jumătate a secolului al XX-lea, proces ce a determinat creșterea continuă a populației rurale a județului. În schimb, în a doua jumătate a secolului nostru, ca urmare a industrializării și a colectivizării agriculturii, procesul migratoriu se direcționează spre centrele urban-industriale. Are loc o scădere și concomitent o îmbătrânire și o feminizare a forței de muncă rurale.

Toate aceste procese au accelerat dispariția structurilor culturale tradiționale.

⁵³ R. Călinescu, *Cutreierând Bărăganul*, București, Edit. Universul, 1939, p.58-59.

⁵⁴ V. Mihăilescu, *Orașul Călărași. Origine. Evoluție. Structură. Rol economic*, în „B.S.R.R.G.” tom XI., 1921, p.24.